ענין שבעה עליות ביום שב"ק

למדנו בשו"ע (סימן רפ"ב סעיף ד'), מוציאין ספר תורה וקורין בו שבעה ואם רצה להוסיף מוסיף. ענין המספר **שבעה** העולים בתורה ביום שב"ק, מבואר בגמרא (מגילה דף כג.) פליגי בה רבי יצחק בר נחמני וחד דעמיה וכו', חד אמר כנגד ברכת כהנים (ז' תיבות בפסוק שלישי), וחד אמר כנגד שלשה שומרי הסף חמשה מרואי פני המלך "שבעה רואי פני המלך" .

ובבית יוסף (בסימן רפ"ב) הביא טעם בשם השבלי הלקט בשם הגאונים, למה קורין שבעה בתורה שאם יארע לאדם אונס שלא בא לבית הכנסת כל ז' ימי השבוע ולא שמע ברכו יאזין מפי הקורין ז' פעמים ברכו ויוצא ידי חובתו (והובא גם באליה רבה סק"ב).

אמנם הכף החיים (סק"ג) הביא בשם האריז"ל (שער הכוונות דף ע"ג ע"ד) נתן טעם בסוד כי מספר העולים בספר תורה ביום שבת הם שבעה, כנגד ז' ספירות והם כהן בחסד, לוי בגבורה, ישראל בתפארת, רביעי בנצח, חמישי בהוד, שישי ביסוד, שביעי במלכות, עיי"ש.

*

איזה עליה חשובה ביותר

בזוה"ק (הובא במגן אברהם סק"ט) מבואר, עליית "**שישי**" הוא מעולה שבעליות וניתנה לצדיק, דמי שעולה לס"ת צריך להיות צדיק ומאן דעולה ששי הוא צדיק מכל הקרואים. וכתב המג"א דמזה יש קצת סמך למכור ששי בפני עצמו. ובכף החיים (סימן קל"ה סק"ד) כתב להוסיף ע"ז דששי הוא חשוב יותר משלישי ומאחרון.

ובמגן אברהם בסימן קל"ו מביא בשם הב"י שגדול שציבור עולה בסוף, ולפי"ז עליית "**אחרון**" הוא עליה חשובה מכל, וכ"כ בפרי מגדים (סק"ט), דעליית אחרון מוכרים בפני עצמו, דאחרון חביב שמסיים בו, ואין המצוה נקראת אלא על מי שגומרה, והחיד"א בספרו מחזיק ברכה (סק"ג) הביא שכן היה המנהג אצל הספרדים שגדול הקהל עולה אחרון.

ומדברי המגן אברהם (סק"י"ד) משמע שהרב עולה לעליית "**שלישי**", וכמבואר בשו"ע (סימן קל"ו), והטעם לזה הוא בלבושי שרד, דג' עליות ראשונות הם עיקר והשאר הם תוספת, ונזכר מנהג זה בו"ת חתם סופר (סימן ס"), וכן העיד הגה"ק מבוטשאטש זי"ע (באשל אברהם סימן תרס"ט) על עצמו שבתחלה היה נוהג לעלות בשמחת תורה לחתן תורה או לחתן בראשית, ולאחר זמן החליט לעלות לשלישי, כי חמשת הקרואים העולים ביו"ט הם מעיקר תקנת חז"ל.

וגם עליה של "**מפטיר**" הוא חשוב מאוד, כמו שכתב הפרי מגדים (סימן קמ"ז סק"א) כיון שיש בו ריבוי ברכות, וגם יש בו תפלה על גאולת ישראל ועל קידוש שמו יתברך בעולם, וכמה צדיקי עליון זי"ע היו מהדרין לעלות למפטיר דוקא, כהובא בקצות השולחן (סימן פ"ה אות ב') על הרה"ק הצמח צדק זי"ע, וכן יש כתב יד של הרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב זי"ע (הובא בקובץ משכנות יעקב ח"א כמוד כ"ה) שכתב דמרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זי"ע ותלמידו הגדול המגיד ממעזריטש זי"ע היו נוהגגין תמיד לעלות למפטיר.

וראוי להביא מש"כ המשנה ברורה (סק"י"ח), חס ושלום להתקוטט בעבור זה, שכל אותיות התורה הם כולם קדושים וטהורים. וכ"כ הערוך השולחן (סימן קל"ו סעיף ב') וז"ל, "ומצוה גדולה לבטל מה שמוחזק בפי ההמון שעלייה זו פחותה מאד וכדומה, ומי שיכול לנהוג עצו לעלות לתורה בהעלייה שמחזיקים אותה לפחיתות הוה מצוה רבה, דבעוה"ר הרבה מחלוקת בא מזה ה' ירחם, ובאמת אין לך שטות גדול מזה שהכל תורה אחת וברכה אחת, אוין זה אלא מעשה שטן" כו', ע"כ.

וכן שמעתי פעם מגדול אחד שאמר שהוא רוצה לקבוע שהוא יעלה בתורה בעליית רביעי דעל זה עלייה חושבין בני אדם שאינה חשובה.

*

להוסיף עליות,
והמנהג קבוע להוסיף עליה של אחרון

למדנו בשו"ע (סימן רפ"ב סעיף ד'), ואם רצה להוסיף מוסיף. היינו להוסיף הוספות לעליות, וע"ז כתב במשנה ברורה (סק"י"ח) ונכון שלא להוסיף הרבה מפני טורח הצבור, ובמקום שיש לחוש לתרעומות איזה אנשים כשלא יקראו להם לתורה א"צ לדקדק בזה.

מצינו באחרונים שהחמירו בזה, עיין בשו"ת צמח צדק (סימן ל"ח) שהאריך בזה, ובסוף דבריו מסיק שגם אצל זקינו הרה"ק בעל התניא זי"ע לא היו מוסיפין על ז' קרואים אף בשבת שיש בו חתונה.

מבואר באליה רבה (סק"ב) הטעם שלא להוסיף בעליות משום טירחא דציבורא, וז"ל זקיני הגאון מוה"ר אהרן שמעון ז"ל תיקן פה פראג שלא לקרות יותר מעשרה (חוץ ממפטיר) מפני טורח ע"כ. וכן הרה"ק מצאנז זי"ע לא הרבה יותר מג' הוספות, ורק כאשר היה כמה חיובים היה מרשה לעשות חמשה הוספות (דרכי חיים אות ס"ו). מאידך מצינו שהי' כמה עובדות בצדיקים שנהגו לחלוק העליות בעצמן בכדי לימנע חלישת הדעת מן אנשים חשובים והקילו לעשות הוספות כדי לכבדן.

ובנוסף לזה כתב באליה רבה ובפרי מגדים (סימן קל"ה סק"ה) שיש להוסיף על הז' קרואים, דחיישינן שמא אחד מהז' קרואים שעלה לתורה לא ידע צורת האותיות ואינו מצטרף למנין ז' קרואים, ועל סמך זה אנו נוהגים להוסיף לכה"פ עליה אחת "לאחרון", עיי"ש וכ"כ הובא בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' ק"ע) שמוסיפים תמיד עליה אחת וזו היא האחרון.

*

עליה לתורה שני פעמים

הרמ"א (סימן רפ"ב סעיף ה'), הביא בשם האור זרוע, דאם יש אחרים שיודעים להפטיר לא יפטיר מי שעלה כבר, וכתב על זה המגן אברהם (הובא במשנ"ב סקל"א), בשבת חזון במקום שהמנהג שקוראים הרב למפטיר, לא יקראוהו מקודם לשלישי, ורק בשעת הדחק יהא מותר אם אין מי שיודע להפטיר, ובטעם הדבר כתב הלבוש (סעיף ה') כדי שלא יבדך העולה ברכת התורה פעמיים שלא בהכרח, ומלבושי יו"ט (לבעל התוס' יו"ט על הלבוש סק"ב) דחה טעם זה, שהרי מצינו בכהן שמברך על שני קריאות כשאין לוי, אלא הטעם הוא משום הידור, דברוב עם הדרת מלך, ולכן לא כתב האור זרוע אלא לשון 'מוטב' שלא יעלה כו', כי איסור בדבר, וכן הביא האליה רבה (סקי"ד) כסברת המלבושי יו"ט, שהרב מותר לעלות לשלישי וגם למפטיר משום כבוד התורה. ויש לציין שהמהרי"ל (הלכות קריאת התורה) היה נוהג לעמוד למפטיר גם אם הוא בעצמו קרא כבר ללוי, ולאו דוקא במפטיר חזון. וכן מכריע להקל בשערי אפרים (שער ט' ס"ה).

ואפי' להמחמירים בדבר מלעלות פעמיים הוא דוקא אם כבר עלה בקריאה של אותו ציבור, אבל אם עלה בציבור אחת ואח"כ הולך לביהמ"ד אחר לכו"ע מותר לעלות לכתחלה פעם שניה (שו"ע הרב סוף סי"ח) ואפי' בביהמ"ד זה מותר לעלות לכתחלה פעם שני בקריאה של ציבור אחרת היינו מנין אחר (שו"ת עצי חיים סימן י').

וביו"ט שמחת תורה מקילן טפי בכל זה, ורשאי לעלות גם לעליה וגם למפטיר או חתן תורה ובראשית, וכמבואר במשנה ברורה סימן תרס"ט (סק"ב).

*

עליה לתורה לקטן שב"ק קודם הבר מצוה

בהרבה קהלות הקודש נוהגים שנער בר מצוה בשבת מקודם היותו בן י"ג שנה מתגב בעליית מפטיר, ואים מקור זה בקדמונים רק שמוזכר בכמה ספרים הענים לזה ואין חיוב בדבר, באגרות הפרי מגדים (שהודפסו בשו"ע או"ח בפתיחת הפרמ"ג, אגרת ג', ערך בר מצוה) כתב שם בענין עליה לתורה בשבת שקודם הבר מצוה וכן מוזכר מנהג זה בשו"ת לבושי מרדכי (ח"א סימן ל"ז) ועוד.

וכמובן שזהו דוקא בענין לעלות הקטן לעליית מפטיר, הגם דמעיקר הדין מבואר בשו"ע (סימן רפ"ב סעיף ג') דקטן מותר לעלות מאחד השבעה קרואים, עכ"ז כתב המגן אברהם (סק"ו) שמותר הקטן רק בעליית מפטיר, ורק בשמחת תורה המנהג שהקטנים עולים (שערי אפרים שער ח' סנ"ז).

ובענין אם מותר לקטן קודם הבר מצוה לעלות בד' פרשיות יש בזה מחלוקת הפוסקים.

ובספר מקור חיים (להחוות יאיר) כתב, שאין מן הנכון לתת לקטנים עליית מפטיר כלל אפי' בשאר שבתות, ורק בשבת שקודם הבר מצוה המנהג לתת לילד עליית מפטיר ואין להוסיף על המנהג. והרה"ק ממונקאטש זי"ע החמיר וכתב לאסור אפי' בשבת קודם הבר מצוה (דרכי חיים ושלום אות רב"י).

*

תפלת אשרי קודם תפלת מוסף

אחר כל התפלות והברכות שאומרים אחר קריאת התורה והפטורה אומרים אשרי וקדיש ומתפללין תפלת מוסף, ואין להפסיק בין אשרי לקדיש, דהקדיש שאומרים הוא קאי על אשרי שאמר בתחלה ועל כן אין להפסיק ביניהם, ומה שאומרים יהללו כו' אין הפסק.

עיין בלבוש (סימן רפ"ו) שכתב, עוד מצאתי ט"א בשם רבינו תם שהושקה למה אנו אומרים אשרי בקור רם על הס"ת בשבת יותר מבשאר ימים וענתה לו בת קול ואמרה לו משום ר"ת שבו, והם אלו "**אשרי**" א'חר ש'שת י'מים ר'אשונים, "**ישבי**" י'ום ש'ביעי ב'חר י'ה, "**ביתך**" ב'רכת י'ה ת'מלא י'יין כ'וס, "**עוד**" ע'ופות ו'בשר ד'גים, "**יהללוך**" י'שלש י'סעודות ל'בוש ל'בנים ו'חלוף כסותך, "**סלה**" ס'ליקא ל'עשות ה'בדלה, וכל זה לשבת, וראש השנה ויו"ט שנקרא ג"כ שבתון על כן יהיה ראשי תיבות "**ישבי**" י'ום ש'בתון ב'חר י'ה.

*

~ אור השבת ~

ספה"ק עבודת ישראל

אבות פרק א' משנה ה'

בחריש ובקציר תשבות.

הכלל הוא, שצריך אדם להכין עצמו לעבודת הבורא יתברך שמו, כל חד לפום שיעורא דיליה, והיינו להכין את עצמו בכל בוקר, ולעשות הכנה במעשה המצוות, או בלימוד תורה, כדי שיוכל אחר כך לילך להתפלל לפני קונו יתברך שמו, ועל דרך זה בימות השבוע, היינו ביום ד' ה' ו' צריך להכין עצמו לשבת, כי מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת (עבודה זרה דף ג' ע"א).

והוא מה שאמר הריב"ש טוב זצ"ל (אור שבעת הימים מרן הבעל שם טוב נבג"מ זי"ע) בפירוש הכתוב בחריש ובקציר תשבות, כי **חרש** הוא ר"ת **ח'מישי ר'ביעי ש'שי**, ר"ל כמו שהחרישה הא הכנה לזריעה וקצירה, כך אלו השלשה ימים שייכים לשבת הבא, להכין עצמו בכל מיני הכנות מה שיוכל לעבוד את בוראו ביום השבת, דהוא הזריעה, ואחר כך בג' ימים שאחר השבת היינו א' ב' ג' יהיה הקצירה, שיקבל כל ההשפעות שירדו לו בתפלת שבת, וכך הם כל ימי השבוע שלשה ימים לפני השבת, ושלשה ימים לאחר השבת ושבת באמצע וכו'.

תנא דבי אליהו, כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא

איר קענט אויך זוכה זיין צו זיין פון די גליקליכע אידן וואס האלטן מיט טעגליכע הלכה שיעור 13 מינוט א טאג

צו באקומען טעגליך אויף אימעיל: shiureioir@gmail.com מיטצוהאלטן דורכן טעלעפאון: 605.562.3017 (אויף קנעפל #1-1) סובסקרייבט צום וואטסעפס גרופ: 347.930.7067

צו מנדב זיין א גליון אדער א שיעור שיקט א אימעיל, אדער רופט: 929.277.2504 וזכות הרבים ולימוד התורה יגן בעד כל המנדבים

פרנס הגליון

על השוב יזכר הרבנו החשוב

הרב ישכר דוב בן בילא

עמ"ל לעסוק אור התורה עמוד בעדו ובעד משפחתו הטעונה לאשתו ולזרע נתן מכל ירח בבריות נוסא ומהדא שמלא, וזכו להמשיך בפעולותיהם המבורכות להגדיל תורה והאדירה מתוך רחבה ודעת, בשפע יבא בטרה ורוחה וכמ"ל

לזכר נשמות

הרה"ק רבי **יעקב** בן רבי **דוד יצחק** זצוקלל"ה זי"ע

מפטעווארסק

יובא דהילולא קדישא ד"ר חשון